

T.C.
GIDA, TARIM VE HAYVANCILIK BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.12.0.SGB.0.03-610- 120
Konu : Soru Önergesi

12.03.2012
12.01/2012

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: 30.11.2011 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.02.00-32415 sayılı yazı.

İlgi yazı ekinde alınan, Erzurum Milletvekili Oktay ÖZTÜRK'e ait 7/1323, Amasya Milletvekili Ramis TOPAL'a ait 7/1324, Şanlıurfa Milletvekili İbrahim BİNİCİ'ye ait 7/1325, Muş Milletvekili Demir ÇELİK'e ait 7/1326, Aydın Milletvekili Bülent TEZCAN'a ait 7/1327, Balıkesir Milletvekili Namık HAVUTÇA'ya ait 7/1328, Erzincan Milletvekili Muharrem IŞIK'a ait 7/1329, Manisa Milletvekili Hasan ÖREN'e ait 7/1330 ve Ardahan Milletvekili Ensar ÖĞÜT'e ait 7/1331 esas nolu yazılı soru önergelerine ilişkin Bakanlığımız görüşü ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet Mehdi EKER
Bakan

EKLER:

- 1-Görüş 7/1323 (1 sayfa)
- 2-Görüş 7/1324 (2 sayfa)
- 3-Görüş 7/1325 (5 sayfa)
- 4-Görüş 7/1326 (2 sayfa)
- 5-Görüş 7/1327 (1 sayfa)
- 6-Görüş 7/1328 (2 sayfa)
- 7-Görüş 7/1329 (2 sayfa)
- 8-Görüş 7/1330 (1 sayfa)
- 9-Görüş 7/1331 (2 sayfa)

YAZILI SORU ÖNERGESİ**Önerge Sahibi****:İbrahim BİNİCİ****Şanlıurfa Milletvekili****Esas No****:7/1325**

Türkiye'de yaklaşık 10 milyon kişinin ekmek kapısı olan şekerpancarı ve şeker üretimi, dışa bağımlı hammadde olan mısırdan üretilen nişasta bazlı şekerin (NBŞ) sektörde yer almasıyla tehlikeye girmiştir. Ayrıca şeker fabrikalarının özelleştirilmesine yönelik izlenen politikaların yanı sıra mazot, gübre, tohum, elektrik ve sulama gibi girdilerdeki fiyat artışları sonucunda, şeker pancarı çiftçisi üretimden kopma noktasına getirilmiştir. Bakanlığınızın şekerpancarı üretimi şeker üretimine yönelik politikalarıyla ilgili olarak;

SORU 1) 2003 tarihinden bu yana ve yıllar itibariyle, şeker pancarı üretici sayısı, ekim alanı ve üretim miktarlarında değişim nasıl olmuştur?

Konuyla ilgili olarak T.C. Şeker Kurumundan alınan cevabi görüş aşağıda yer almaktadır.

CEVAP 1) 2003-2010 yılları arasında şeker pancarı ekim alanı ve üretim miktarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Yıllar	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Bin Ton)	Ortalama Verim (Ton/Ha)
2003	319.498	12.758	39,93
2004	320.677	13.753	42,89
2005	335.556	15.181	45,24
2006	323.714	14.452	44,64
2007	298.874	12.415	41,54
2008	320.731	15.488	48,29
2009	323.970	17.275	53,32
2010	328.651	17.942	54,59

Türkiye genelinde 2003 yılı sonrasında pancar üretimi artmıştır. Pancar üretimi yaşanan kuraklık ve çeşitli faktörlere bağlı olarak sadece 2006 ve 2007 yılında bir önceki yıla göre daha düşük gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, 2003 ürün yılına göre 2010 ürün yılında; üretilen pancar miktarı % 41, ekim alanı %3, pancar verimi ise %37 daha fazla olmuştur.

SORU 2) AB ülkelerinde halen uygulanmakta olan nişasta bazlı şeker (NBŞ) kotası ortalaması kaçtır? 2003 yılından itibaren Türkiye'de uygulanan NBŞ kotası miktarlarındaki değişim yıllar itibariyle nasıldır? Ülkemizde uygulanan NBŞ kotalarının yüksekliğinin gerekçesi nedir?

CEVAP 2) AB'de kotalar üye ülkelerin belli bir referans dönemdeki beyaz şeker ve izoglukoz üretimleri göz önüne alınarak belirlenmekte, referans dönemde şeker üretimi yapılmayan ülkeye üretimi yapılmayan şeker türü (beyaz şeker veya izoglukoz) için kota tahsis edilmemektedir. AB'de toplam kotanın belli bir oranın izoglukoz kotası olarak belirlenmesi gibi bir uygulama söz konusu değildir. Ülkemizde ise, iç tüketimi karşılayacak miktar, ülke toplam kotası olarak belirlenmekte, bu toplam kotanın, pancar şekeri ve nişasta bazlı şeker (NBŞ) kotası olarak dağılımı 4634 sayılı Şeker Kanunu'nda izin verilen limitler dahilinde belirlenmektedir. Şeker türlerinin toplam kotası belirlendikten sonra, pancar şekeri ve NBŞ kotalarının şirket bazındaki dağılımları şirketlerin son 3 yıllık üretim verileri esas alınarak bulunmaktadır.

AB’de NBS’nin iki ana türü olan glukoz ve izoglukozdan sadece izoglukoza, içerdği kuru madde miktarı temel alınarak kota tahsis edilmekte, ülkemizde ise glukoz ve izoglukoz dahil tüm NBS türlerine kuru madde bazında değil, ticari bazda ülke toplam kotasının %10’una kadar kota tahsis edilebilmekte, bu oran Bakanlar Kurulu Kararı ile %50 artırılıp, eksiltilebilmektedir. AB’de 4,5 milyon ton civarında glukoz kota kapsamı dışında üretilmekte, ülkemizde ise glukoz NBS kotası kapsamında üretilmektedir.

Bazı AB ülkelerinde izoglukoz üretimi yapılmadığından, izoglukoz kotası tahsis edilmemekte, Bulgaristan’da ise, beyaz şeker için pancara kota tahsis edilmemektedir. Bu nedenle AB ülkelerinde uygulanan tek bir izoglukoz kotası oranından söz edilememektedir. AB ülkelerinde izoglukoz kotasının, beyaz şeker ve izoglukoz kotası toplamı içindeki payı ülkeden ülkeye büyük değişkenlik (%0 ile %100 arasında) göstermektedir. Halen, her iki şeker türünün (pancar şekeri ve izoglukoz) üretiminin yapıldığı ülkelerdeki izoglukoz kotasının, sakaroz ve izoglukoz kotaları toplamı içindeki payı, kuru madde bazında % 1,92 (Almanya) ile % 67,6 (Macaristan) arasında değişmektedir.

27 üyeli Avrupa Birliği’nde 2010/11 pazarlama yılında toplam izoglukoz kotası kuru madde bazında 690 bin ton (ticari bazda yaklaşık 920 bin ton), beyaz şeker kotası 13 milyon 337 bin tondur. Kuru madde bazında izoglukoz kotasının toplam şeker kotasına oranı %4,92’dir. Bu oran ticari bazda yaklaşık % 6,5’a karşılık gelmektedir. AB’de yılda kota dışında üretilen 4,5 milyon ton glukoz da dahil edildiğinde yılda kişi başına tüketilen NBS miktarı kuru madde bazında 10,3 kg olmaktadır. Ülkemizde ise NBS sektöründe kota kadar üretim ve yurtiçi satış gerçekleşmekte olup, Bakanlar Kurulu tarafından % 50 artırıldıktan sonra 366 bin tona çıkan 2010/11 pazarlama yılı NBS (glukoz, izoglukoz toplamı) kotası AB’de olduğu gibi kuru madde bazında yaklaşık olarak 275 bin tona karşılık gelmektedir. Bu veriler dikkate alınarak ülkemizdeki kişi başına NBS tüketimi kuru madde bazında hesaplandığında yaklaşık 3,7 kg olmaktadır.

SORU 3) 2003 tarihinden bu yana ve yıllar itibariyle Türkiye’de toplam şeker üretimindeki NBS oranı kaçtır? Toplam şeker üretimindeki NBS oranları dolayısıyla şeker pancarı üretiminde kayıp var mıdır? Varsa kayıp miktarı ne kadardır?

CEVAP 3) 2002-2011 yılları arasında pancar şekeri üretimi ve Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile artırılmış NBS kotasının ülke toplam kotası içindeki payına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Pazarlama Yılları	Pancar Şekeri Üretimi (Bin Ton)	BKK ile Artırılmış NBS Kotasının Ülke Toplam Kotası İçindeki Payı (%)
2002/03	2.157	14,3
2003/04	1.762	14,3
2004/05	1.940	14,3
2005/06	2.070	14,3
2006/07	1.845	14,3
2007/08	1.708	13,2
2008/09	2.152	12,4
2009/10	2.531	14,3
2010/11	2.262	14,3

4634 sayılı Şeker Kanunu ile getirilen kota sistemi, ülkemizde NBŞ sektörünün sınırlanmasını sağlayarak pancar ve pancar şekeri üretiminin sürdürülebilirliğini güvence altına almaktadır.

Türkiye genelinde, 2003 yılı sonrasında olumsuz iklim koşullarının yaşandığı yıllar hariç, pancar şekeri üretiminde azalma görülmemiş, kota uygulamasının başladığı yıldan bugüne kadar, pancar ve pancar şekeri üretiminde arz sorunu ortaya çıkmamıştır.

SORU 4) NBŞ üretiminde kullanılan, hammaddeler ve kullanım oranları nasıldır? Kullanılan hammaddelerden ithal edilenler var mıdır? Varsa bu ithalatlar dolayısıyla ödenen bedel ne kadardır?

CEVAP 4) NBŞ adı verilen şekerler, tarımsal ürünlerde bulunan nişastanın parçalanması ile üretilmektedir. Nişasta, mısırın yanı sıra, patates, pirinç, buğday, tapioka gibi çok sayıda tarımsal üründe bulunmaktadır. Ülkemizde üretilen NBŞ'nin tek hammaddesi mısırdır. NBŞ üretiminde kullanılan mısır miktarı ülke toplam tüketiminin %10'u civarındadır.

Şeker Kurumu tarafından sadece şekerin değil, hammaddeleri olan pancar ve mısırın da yurt içinde üretilmesi, Şeker Kanununa dayanarak çıkarılan "Hammadde ve Şeker Fiyatları Yönetmeliği"nde 2009 yılında yapılan değişik ile hüküm altına alınmıştır. Söz konusu Yönetmelik ile yurt içine arz edilmek üzere, üretilecek NBŞ'nin üretiminde kullanılacak mısırın yurt içinden teminine ilişkin hükümler getirilmiştir. Bu hükümler çerçevesinde Şeker Kurumunca tüm şeker üreticisi şirketlerin hammadde temin şekli aylık olarak izlenmekte olup, NBŞ üretimi için gerekli mısırın tamamının yurt içinden temin edildiği görülmektedir.

NBŞ şirketleri tarafından kullanılan ithal mısır ise genel olarak Dahilde İşleme Rejimi kapsamında ihraç amaçlı üretilen ürünler için kullanılmaktadır.

SORU 5) NBŞ kullanımının yoğunlaştığı sektörler hangileridir? Sektör bazında kullanım oranları nasıldır?

CEVAP 5) NBŞ'nin iki ana türünden izoglukozun yoğun olarak kullanıldığı sektör gazlı içecek, glukozun yoğun olarak kullanıldığı sektör ise şekerleme sektörüdür.

SORU 6) 2003 tarihinden bu yana ve yıllar itibariyle şeker pancarı üreticisinin yoğun olarak kullandığı DAP gübre fiyatlarındaki değişim nasıldır? Aynı tarihten itibaren şekerpancarı fiyatlarındaki değişim nasıldır?

CEVAP 6) 4634 sayılı Şeker Kanunu ile pancar alım ve şeker satış fiyatlarının belirlenme usul ve esasları yeniden düzenlenmiştir. Şeker Kanunu'nun Geçici 7 nci maddesi uyarınca pancar alım fiyatı son kez 2001 yılında Bakanlar Kurulu tarafından belirlenmiş, 2002 yılından itibaren ise aynı Kanunun 5 inci maddesinde yer alan "*Şeker pancarı fiyatları her yıl, şeker fabrikası işleten gerçek ve tüzel kişiler ile üreticiler ve/veya temsilcileri arasında varılan mutabakata göre belirlenir*" hükmü ile yine söz konusu Kanuna dayanılarak çıkartılan Hammadde ve Şeker Fiyatları Yönetmeliği'nin "Hammadde Fiyatının Tespiti" başlıklı 5 inci maddesi "*Şeker pancarı fiyatları veya avans fiyat her yıl, şeker fabrikası işleten gerçek ve tüzel kişiler ile üretici ve/veya üretici temsilcileri arasında, pancar ekiminden önce Ekim ayında başlayacak müzakereler sonucunda; yıllık enflasyon oranı, üretici maliyetlerindeki artış, dünya pancar fiyatları ve alternatif ürün paritesi dikkate alınarak en geç Kasım ayı sonuna kadar varılacak mutabakatla belirlenir. Avans fiyat belirlenmesi durumunda kesin fiyat, izleyen yılın en geç Ekim ayında aynı usulle belirlenir. Pancar fiyatları veya avans fiyat sözleşmede yer alır.*" hükmüne istinaden pancar fiyatları; alıcı durumundaki pancar şekeri

üreticisi şirketler ile satıcı tarafın yani üretici/üretici temsilcilerinin uzlaşması esasına dayandırılmıştır.

Böylelikle, işleyici ve üreticilerin menfaatleri buluşturan bir yöntem tesis edilmiş ve devletin fiyatlara müdahalesi ortadan kaldırılmıştır. Tarafların dışında kalan devletin ve/veya kamu kurum ve kuruluşlarının şeker pancarı fiyatını belirlemek, artırmak ve/veya eksiltmek gibi bir yetkisi bulunmamaktadır.

2003-2011 yılları arasında pancar fiyatı ve değişimine ilişkin veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Yıllar	Pancar Fiyatları (TL/Kg)	Değişim (%)
2003	0,088	-
2004	0,099	12,5
2005	0,099	0,0
2006	0,092	-7,1
2007	0,096	4,4
2008	0,110	4,6
2009	0,116	5,4
2010	0,119	2,6
2011*	0,127	6,7

(*): 2011 yılı tahmini bedeli ödenen pancar miktarı üzerinden hesaplanmış değerdir.

SORU 7) HES projeleriyle özel sektöre verilen, "su kullanım hakkı" dolayısıyla genelde sulu tarım özelde ise şeker pancarı çiftçilerinin yaşadıkları sulama problemlerinin çözümüne yönelik herhangi bir çalışmanız var mıdır?

SORU 8) Şeker pancarı üreticilerimizin sorunlarının çözümü ve desteklenmesine yönelik olarak belirlenmiş program ve hedefleriniz nasıldır?

CEVAP 7-8) 4634 sayılı Şeker Kanunu ve Kanunun 12 nci maddesine dayanılarak 28/06/2002 tarih ve 24799 sayı ile Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Hammadde ve Şeker Fiyatları Yönetmeliği” şeker hammaddesinin temini ve fiyatlandırılması ile ilgili usul ve esasları düzenlemektedir.

Anılan yönetmelik gereği; Şeker Kurulu tarafından tespit edilerek şirketlere tahsis edilen şeker kotalarının garantisi için gerekli hammaddenin temini amacıyla, şeker fabrikası işleten gerçek ve tüzel kişiler ile üreticiler ve/veya temsilcileri arasında sözleşme düzenlenmekte ve bu sözleşmede; hammadde fiyatları ve miktarı, münavebe, üretim şartları, bedel ödemeleri gibi hususlar yer almaktadır. 4634 sayılı Şeker Kanunu ve ilgili mevzuatın 2001 yılında yürürlüğe girmesi sonrasında ilk kota tahsisi 2002/03 pazarlama yılında yapılmıştır. Şeker Kanunu, sözleşmeli ve münavebeye uygun pancar tarımını öngören bir modeli hüküm altına almış ve özellikle;

- Pancar üreticilerinin pazarının garanti edilmesi,
- Pancar üreticilerine belirli bir düzeyde düzenli gelir sağlanması,
- Pancar üretiminin ekiminden fabrikaya teslimine kadar üreticilere verilen avanslarla desteklenmesi,
- Pancar fiyatının ekiminden önce şirketler ile mutabakatla belirlenmesi,
- Anlaşmazlıkların ne şekilde ve nasıl çözüleceğine ilişkin hükümlerin pancar ekiminden önce üreticiler tarafından bilinmesi,

- Ülke genelinde pancar üreticileri arasında homojen pancar kotası dağılımının sağlanması temin edilerek pancar tarımı ve üreticisi lehine olumlu gelişmeler ortaya çıkarmıştır.

Bunun sonucu olarak pancar üreticilerinin son dönemde pancar üretimine olan ilgileri en üst seviyeye çıkmıştır. Nitekim, üreticilerin gelirleri arttığı için daha fazla pancar üretmek amacıyla şeker üreticisi şirketlere talepte bulundukları bilinmektedir.

Ayrıca, şeker üretici şirketler tarafından kendi sözleşmeli pancar üreticilerine, birim alandan elde edilecek kök ve şeker verimini artırmak gayesiyle tarımsal işlerini zamanında yapabilmeleri için teslim ettiği ürün bedelinden kesilmek üzere ayni ve nakdi ödemeler yapılmaktadır. Bu kapsamda şirketlerce, 2009 yılında 42.379.473 TL, 2010 yılında ise 109.942.089 TL destek sağlanmıştır. Üreticilerin ekim, çapa, sulama ve hasat dönemlerindeki yaptıkları masrafları karşılamak üzere nakdi avanslar yanında gübre, şeker, tohum ve mücadele ilaçları gibi ayni avanslar da ödenmektedir. Bunların haricinde şirketler tarafından üreticilere ucuz kredi temini, bedelsiz küspe ve kuru küspe dağıtımı yapılmaktadır.